מִשְׁנָיוֹת מְבוֹאָרוֹת ~ מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק ד

בּוֹ **בַּתְּחִלָּה לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ** בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁהָרוֹאֶה אוֹמֵר לְתַקֵּן אֶת שָׂדֵהוּ לִזְרִיעָה הוּא עוֹשֶׂה, **עַד שֶׁיִּהְיוּ בוֹ** מְגֻלֶּה לִפְנֵי שְׁבִיעִית **שָׁלֹשׁ מְרִבִּיּוֹת** שׁוּרוֹת אֲבָנִים, **שֶׁהֵם** כָּל שׁוּרָה מֵהֶם **שָׁלֹשׁ** אַמּוֹת אֹרֶךְ **עַל שָׁלֹשׁ** אַמּוֹת רֹחַב **עַל רוּם** גֹּבַהּ שָׁלֹשׁ אַמּוֹת, **שִׁעוּרָן** שֶׁל כָּל שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת הֵם **עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע אֲבָנִים** שֶׁכָּל אֶבֶן הִיא אַמָּה עַל אַמָּה:

ו גָּדֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשֶׂר אֲבָנִים שֶׁל מַשְּׂאוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטֵלוּ. שִׁעוּר גָּדֵר, עֲשָׂרָה טְפָחִים. פָּחוֹת מִיכֵּן, מְחַצֵּב, וְגוֹמְמוֹ עַד פָּחוֹת מֵהָאָרֶץ טֶפַח. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה, יִטּוֹל. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית, מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה, נוֹטֵל: **ז** אֲבָנִים שֶׁזִּעְזְעָתַן הַמַּחֲרֵשָׁה, אוֹ שֶׁהָיוּ מְכֻסּוֹת וְנִתְגַּלּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁתַּיִם שֶׁל מַשְּׂאוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטֵלוּ. הַמְסַקֵּל אֶת שָׂדֵהוּ, נוֹטֵל אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. וְכֵן גַּרְגֵּר שֶׁל צְרוֹרוֹת אוֹ גַל שֶׁל אֲבָנִים, נוֹטֵל אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן סֶלַע אוֹ קַשׁ, הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטֵלוּ: **ח** אֵין בּוֹנִין מַדְרֵגוֹת עַל פִּי הַגֵּאָיוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקְּנָן לַשְּׁבִיעִית. אֲבָל בּוֹנֶה הוּא בַּשְּׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקְּנָן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְלֹא יִסְמֹךְ בֶּעָפָר, אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חַיִץ. כָּל אֶבֶן שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטְּלָהּ, הֲרֵי זוֹ תִּנָּטֵל: **ט** אַבְנֵי כָתֵף, בָּאוֹת מִכָּל מָקוֹם. וְהַקַּבְּלָן, מֵבִיא מִכָּל מָקוֹם. וְאֵלּוּ הֵן אַבְנֵי כָתֵף, כָּל שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּטֵל בְּאַחַת יָד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אַבְנֵי כָתֵף כִּשְׁמָן, כָּל שֶׁהֵן נִטָּלוֹת שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ עַל הַכָּתֵף: **י** הַבּוֹנֶה גָּדֵר בֵּינוֹ וּבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים מֻתָּר לְהַעֲמִיק עַד הַסֶּלַע. מַה יַּעֲשֶׂה בֶּעָפָר, צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמְתַקְּנוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין מְקַלְקְלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, כָּךְ לֹא יְתַקְּנוּ. מַה יַּעֲשֶׂה בֶּעָפָר, צוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין. וְכֵן הַחוֹפֵר בּוֹר וְשִׁיחַ וּמְעָרָה:

פֶּרֶק ד א בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים, מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַאֲבָנִים וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֶת הַגַּס הַגַּס. מִשֶּׁרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה, וְזֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה, שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם מְזוֹנוֹת: **ב** שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַוְּצָה, תִּזָּרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. שֶׁנִּטַּיְּבָה אוֹ שֶׁנִּדַּיְּרָה, לֹא תִזָּרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְּבָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵין אוֹכְלִין פֵּרוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אוֹכְלִין. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵין אוֹכְלִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה.

ו) גָּדֵר שֶׁל אֲבָנִים **שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֶשֶׂר אֲבָנִים** וְרוֹצֶה לְסַלְּקָהּ בַּשְּׁבִיעִית, אִם כָּל אֶבֶן **שֶׁל מַשְּׂאוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם** שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, **הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטְלוּ** כֻּלָּן, וַאֲפִלּוּ הַקְּטַנּוֹת שֶׁבָּהֶן, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁלֹּא לְתַקֵּן אֶת שָׂדֵהוּ הוּא רוֹצֶה. **שִׁעוּר גָּדֵר** גָּבְהָהּ **עֲשָׂרָה טְפָחִים, פָּחוֹת מִכֵּן,** מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ מֵעֶשֶׂר אֲבָנִים שֶׁאֲבָנָיו קְטַנּוֹת מִמַּשְּׂאוֹי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, **מְחַצֵּב** אֶת הָאֲבָנִים שֶׁלְּמַעְלָה **וְגוֹמְמוֹ** מְקַצְּרוֹ **עַד** שֶׁיִּשָּׁאֵר מִן הַגָּדֵר **פָּחוֹת מֵהָאָרֶץ טֶפַח** הָרַמְבַּ"ם (בְּפֵרוּשׁוֹ), וְהרע"ב מְפָרֵשׁ שֶׁיִּשָּׁאֵר לְמַעְלָה מֵהָאָרֶץ טֶפַח, וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בַּהֲלָכוֹת וְהַמְּלֶאכֶת שְׁלֹמֹה מְפָרֵשׁ שֶׁיַּעֲמִיק בָּאָרֶץ טֶפַח שֶׁאָז אֵינוֹ רָאוּי לִזְרִיעָה, **בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים** שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁאִיר טֶפַח וְשֶׁלֹּא יְפַתֵּחַ מְחַצֵּב **מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ** כִּי יֵשׁ לַחְשֹׁשׁ שֶׁיֹּאמְרוּ לְתַקֵּן שָׂדֵהוּ הוּא רוֹצֶה, **אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה יִטֹּל** וְלֹא נִרְאֶה כִּמְתַקֵּן שָׂדֶה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּשֶׁלּוֹ **בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים** שֶׁאָסוּר: **בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית** לְפָרֵק הַגָּדֵר שֶׁיְּהֵא נִכָּר שֶׁכַּוָּנָתוֹ לִמְחַצֵּב, **אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית, מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה נוֹטֵל** אֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית: **ז) אֲבָנִים שֶׁזִּעְזְעָתַן הַמַּחֲרֵשָׁה** וַעֲקָרָן מִמְּקוֹמָן, וּבִירוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ אֲפִלּוּ בְּשֶׁעָתִיד לְזַעְזְעָן, **אוֹ שֶׁהָיוּ מְכֻסּוֹת וְנִתְגַּלּוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁתַּיִם שֶׁל מַשְּׂאוֹי שְׁנַיִם שְׁנַיִם** שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶבֶן מֵהֶן מַשְּׂאוֹי שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, **הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטְלוּ** כֻּלָּן, וַאֲפִלּוּ הַקְּטַנּוֹת שֶׁלְּיָדָן אַגַּב אוֹתָן שְׁתַּיִם. **הַמְסַקֵּל אֶת שָׂדֵהוּ** מִן הָאֲבָנִים וְצָרִיךְ לַאֲבָנִים, **נוֹטֵל אֶת** הָאֲבָנִים **הָעֶלְיוֹנוֹת וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. וְכֵן גַּרְגֵּר** עֲרֵמָה **שֶׁל צְרוֹרוֹת** אֲבָנִים קְטַנּוֹת, **אוֹ גַל שֶׁל אֲבָנִים** גְּדוֹלוֹת, **נוֹטֵל אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת וּמַנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ,** שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כִּמְתַקֵּן שָׂדֵהוּ, **אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן** תַּחַת הָאֲבָנִים **סֶלַע אוֹ קַשׁ,** שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִזְרִיעָה, **הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּטְלוּ** כֻּלָּן: **ח) אֵין בּוֹנִין מַדְרֵגוֹת עַל פִּי הַגֵּאָיוֹת,** מָקוֹם עָמֹק שֶׁמִּתְקַבֵּץ שָׁם מַיִם עוֹשִׂין מַדְרֵגוֹת שֶׁלֹּא יַחֲלִיקוּ בִּירִידָתָן לִשְׁאֹב מַיִם **עֶרֶב שְׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקְּנָן לַשְּׁבִיעִית** וְנִרְאֶה כְּרוֹצֶה לְהַשְׁקוֹת שָׂדֵהוּ, **אֲבָל בּוֹנֶה הוּא בַּשְּׁבִיעִית מִשֶּׁפָּסְקוּ גְשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְתַקְּנָן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא יִסְמֹךְ** יְמַלֵּא **בֶּעָפָר** בֵּין הָאֲבָנִים לִסְתֹּם מְקוֹם יְצִיאַת הַמַּיִם בִּמְחִצַּת אֲבָנִים כְּדֵי שֶׁיִּתְקַבְּצוּ בְּמָקוֹם אֶחָד, **אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חַיִץ** מְחִצָּה שֶׁל אֲבָנִים בְּלִי טִיט, **כָּל אֶבֶן** שֶׁבַּשָּׂדֶה **שֶׁהוּא יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת יָדוֹ וְלִטְלָהּ** אֲפִלּוּ קְטַנָּה **הֲרֵי זוֹ תִּנָּטֵל,** דְּהַגָּדֵר מוֹכִיחַ שֶׁאֵינוֹ נוֹטְלָהּ בְּכַוָּנָה לְתַקֵּן שָׂדֵהוּ. עַד עַתָּה הֵבִיאָה הַמִּשְׁנָה אוֹפָנִים שֶׁיָּכוֹל לִקַּח גַּם הָאֲבָנִים הַקְּטַנּוֹת: **ט) אַבְנֵי כָתֵף** שֶׁנִּטָּלִין בַּכָּתֵף וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ מַה הֵן, **בָּאוֹת** נִטָּלוֹת **מִכָּל מָקוֹם,** אֲפִלּוּ מִתּוֹךְ שָׂדֵהוּ, כִּי יָדוּעַ שֶׁעוֹמְדוֹת לְבִנְיָן, **וְהַקַּבְּלָן** יֵשׁ מְפָרְשִׁין שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ לַחֲלֹק מֵהַפֵּרוֹת, וְכֵיוָן שֶׁהַשָּׂדֶה אֵינוֹ שֶׁלּוֹ מֻתָּר, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים קַבְּלָן בְּבִנְיָן, שֶׁמְּקַבֵּל עָלָיו בְּנִיַּת בִּנְיָנִים שֶׁיָּדוּעַ שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְקַבֵּץ אֲבָנִים לְבִנְיָן, **מֵבִיא מִכָּל מָקוֹם,** לְפֵרוּשׁ רִאשׁוֹן, אֲפִלּוּ מִשָּׂדֶה שֶׁעוֹבֵד בָּהּ וּלְפֵרוּשׁ הַשֵּׁנִי, אֲפִלּוּ מִשָּׂדֵהוּ שֶׁל הַקַּבְּלָן עַצְמוֹ **וְאֵלּוּ הֵם אַבְנֵי כָתֵף כָּל אֶבֶן שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּטֵל בְּאַחַת יָד** בְּיַד אֶחָת **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַבְנֵי כָתֵף כִּשְׁמָן, כָּל שֶׁהֵן נִטָּלוֹת שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ עַל הַכָּתֵף** וְרַק הֵן נִטָּלִין וְלֹא קְטַנּוֹת: **י) הַבּוֹנֶה גָּדֵר בֵּינוֹ וּבֵין רְשׁוּת הָרַבִּים, מֻתָּר לְהַעֲמִיק עַד הַסֶּלַע** וְאֵין חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא יִמָּלֵךְ לִזְרָעָהּ דְּאֵין דֶּרֶךְ לִזְרֹעַ סָמוּךְ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, **מַה יַּעֲשֶׂה בֶּעָפָר** שֶׁנִּתְקַבֵּץ שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כִּמְתַקֵּן שָׂדֵהוּ **צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** וְאַחַר כָּךְ מְפַנֵּהוּ מִשָּׁם, **וּמְתַקְּנוֹ** לִרְשׁוּת הָרַבִּים **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין מְקַלְקְלִין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים,** וְאָסוּר לְפַנּוֹת מִשָּׂדֵהוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, **כָּךְ לֹא יְתַקְּנוּ,** וְלֹא יְקַבֵּץ עָפָר אֲפִלּוּ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְצִדָּיו, דְּעַד שֶׁמּוֹצִיאָן מַפְרִיעַ לְעוֹבְרִין בַּצַּד, רַק אִם רוֹצֶה לְפַנּוֹת רְשׁוּת הָרַבִּים יִקָּחֵם תֵּכֶף לַיָּם אוֹ לַנָּהָר, וּלְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא **מַה יַּעֲשֶׂה בֶּעָפָר** שֶׁנִּתְקַבֵּץ מֵחֲפִירַת הַגָּדֵר **צוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְזַבְּלִין** שָׁלֹשׁ אַשְׁפּוֹת לְבֵית סְאָה, **וְכֵן** יַעֲשֶׂה **הַחוֹפֵר** בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה **בּוֹר** עָגֹל, **וְשִׁיחַ** אָרֹךְ וָצַר, **וּמְעָרָה** בּוֹר הַמְּכֻסֶּה תִּקְרָה. לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמְפַנֵּהוּ, וּלְרַבִּי עֲקִיבָא צוֹבְרוֹ בִּרְשׁוּתוֹ:

פֶּרֶק ד א) בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ הַחֲכָמִים **אוֹמְרִים, מְלַקֵּט אָדָם עֵצִים וַאֲבָנִים וַעֲשָׂבִים מִתּוֹךְ** שָׂדֶה **שֶׁלּוֹ,** כְּשֶׁצָּרִיךְ לָהֶן, רַק **כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ** בֵּין אֶת הַגַּס וּבֵין אֶת הַדַּק, כָּךְ מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֲבָל רַק **אֶת הַגַּס הַגַּס, מִשֶּׁרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה** שֶׁהָיוּ מְלַקְּטִין דַּקִּין וְאָמְרוּ גַּסִּין לִקְטָנוּ, **הִתְקִינוּ** חֲכָמִים **שֶׁיְּהֵא זֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה, וְזֶה מְלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה,** כָּל אֶחָד בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ **שֶׁלֹּא בְּטוֹבָה,** שֶׁלֹּא יַחֲזִיק לוֹ כְּמִי שֶׁעָשָׂה לוֹ טוֹבָה בַּעֲבוּר שֶׁלִּקֵּט זֶה. כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לְתַקֵּן שָׂדֵהוּ בְּכַוָּנָה, **וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** שֶׁאָסוּר **שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם מְזוֹנוֹת** בִּשְׂכַר עֲבוֹדָתָן, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר בְּתַשְׁלוּם: **ב) שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַוְּצָה** שֶׁנִּטְּלוּ קוֹצֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית, בַּיְרוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ דַּוְקָא שֶׁנָּטַל הַקּוֹצִים הַתְּלוּשִׁים (תוס' גיטין מ"ד) **תִּזָּרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית,** דַּעֲדַיִן אֵינָהּ רְאוּיָה לִזְרִיעָה. שָׂדֶה **שֶׁנִּטַּיְּבָה** שֶׁנֶּחֶרְשָׁה פַּעֲמַיִם, כִּי בִּשְׁעַת גְּזֵרַת הַמַּלְכוּת, שֶׁגָּזְרוּ לְשַׁלֵּם הַמַּס, הִתִּירוּ מִשּׁוּם סַכָּנָה לַחֲרֹשָׁהּ פַּעַם אַחַת, וְהוּא חֲרָשָׁהּ פַּעֲמַיִם, אוֹ **שֶׁנִּדַּיְּרָה** שֶׁעָשׂוּ מִמֶּנָּה הַדִּיר לַבְּהֵמוֹת כְּדֵי לְזַבְּלָהּ, וְלֹא עָשׂוּ אַשְׁפּוֹת כַּמְבֹאָר בַּפֶּרֶק הַקּוֹדֵם **לֹא תִזָּרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית** מִשּׁוּם קְנָס עַל שֶׁעֲבָדָן בַּשְּׁבִיעִית **שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְּבָה** שֶׁנֶּחֶרְשָׁה פַּעֲמַיִם כְּזוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵין אוֹכְלִין פֵּרוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית** מִשּׁוּם קְנָס, **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים,** בְּפֵרוֹת הָאִילָן (תפא"י) **אוֹכְלִין** וּכְדִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית הַמֻּתָּרִים **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה,** שֶׁלֹּא יַחֲזִיק טוֹבָה לְבַעַל הַשָּׂדֶה, שֶׁדּוֹמֶה לִשְׁמוֹר דַּהֲלֹא הַתּוֹרָה

מִשְׁנָיוֹת מְבוֹאָרוֹת ~ מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק ה

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אוֹכְלִין בְּטוֹבָה וְשֶׁלֹּא בְּטוֹבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חִלּוּף הַדְּבָרִים, זוֹ מִקֻּלֵּי בֵית שַׁמַּאי וּמֵחֻמְרֵי בֵית הִלֵּל: **ג** חוֹכְרִין נִירִין מִן הַנָּכְרִים בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל. וּמַחֲזִיקִין יְדֵי נָכְרִים בַּשְּׁבִיעִית, אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן, מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם: **ד** הַמֵּדֵל בַּזֵּיתִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יָגֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, יְשָׁרֵשׁ. וּמוֹדִים בְּמַחֲלִיק עַד שֶׁיָּגֹם. אֵיזֶה הוּא הַמֵּדֵל, אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם. הַמַּחֲלִיק, שְׁלֹשָׁה, זֶה בְּצַד זֶה. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אַף הַמַּחֲלִיק, יְשָׁרֵשׁ: **ה** הַמְבַקֵּעַ בַּזַּיִת, לֹא יְחַפֵּהוּ בֶּעָפָר, אֲבָל מְכַסֶּה הוּא בַּאֲבָנִים אוֹ בְקַשׁ. הַקּוֹצֵץ קוֹרוֹת שִׁקְמָה, לֹא יְחַפֵּהוּ בֶּעָפָר, אֲבָל מְכַסֶּה הוּא בַּאֲבָנִים אוֹ בְקַשׁ. אֵין קוֹצְצִין בְּתוּלַת שִׁקְמָה בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדַרְכָּהּ, אָסוּר, אֶלָּא אוֹ מַגְבִּיהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ גּוֹמֵם מֵעַל הָאָרֶץ: **ו** הַמְזַנֵּב בַּגְּפָנִים וְהַקּוֹצֵץ קָנִים, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, יַרְחִיק טֶפַח. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, קוֹצֵץ כְּדַרְכּוֹ, בַּקַּרְדֹּם אוֹ בַמַּגָּל וּבַמְּגֵרָה וּבְכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה. אִילָן שֶׁנִּפְשַׁח, קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בַּשְּׁבִיעִית, לֹא שֶׁיַּעֲלֶה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף: **ז** מֵאֵימָתַי אוֹכְלִין פֵּרוֹת הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית, הַפַּגִּים, מִשֶּׁיַּזְרִיחוּ, אוֹכֵל בָּהֶם פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה. בִּחֲלוּ, כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָהֶם בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, חַיָּב בְּמַעַשְׂרוֹת: **ח** הַבֹּסֶר, מִשֶּׁהֵבִיא מַיִם, אוֹכֵל בּוֹ פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה. הִבְאִישׁ, כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן כַּיּוֹצֵא בוֹ בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, חַיָּב בְּמַעַשְׂרוֹת: **ט** זֵיתִים, מִשֶּׁיַּכְנִיסוּ רְבִיעִית לִסְאָה, פּוֹצֵעַ וְאוֹכֵל בַּשָּׂדֶה. הִכְנִיסוּ חֲצִי לֹג, כּוֹתֵשׁ וְסָךְ בַּשָּׂדֶה. הִכְנִיסוּ שְׁלִישׁ, כּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָהֶם בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, חַיָּבִים בְּמַעַשְׂרוֹת. וּשְׁאָר כָּל פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּעוֹנָתָן לַמַּעַשְׂרוֹת, כָּךְ עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית: **י** מֵאֵימָתַי אֵין קוֹצְצִין הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כָּל הָאִילָן מִשֶּׁיּוֹצִיא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, הֶחָרוּבִין מִשֶּׁיְּשַׁלְשְׁלוּ, וְהַגְּפָנִים מִשֶּׁיְּגָרְעוּ, וְהַזֵּיתִים מִשֶּׁיָּנֵצּוּ, וּשְׁאָר כָּל הָאִילָן מִשֶּׁיּוֹצִיא. וְכָל הָאִילָן, כֵּיוָן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת, מֻתָּר לְקָצְצוֹ. כַּמָּה יְהֵא בַזַּיִת וְלֹא יְקַצְּנוּ, רֹבַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַכֹּל לְפִי הַזָּיִת:

פֶּרֶק ה א בְּנוֹת שׁוּחַ, שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן, שְׁנִיָּה, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַפַּרְסָאוֹת, שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן, מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לִשְׁתֵּי שָׁנִים. אָמְרוּ לוֹ, לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

הִפְקִירָתַן, **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אוֹכְלִין בְּטוֹבָה וְשֶׁלֹּא בְּטוֹבָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חִלּוּף הַדְּבָרִים,** בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין בְּטוֹבָה, וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין (וּלְפִי רַבִּי יְהוּדָה) **זוֹ מִקֻּלֵּי בֵית שַׁמַּאי וּמֵחֻמְרֵי בֵית הִלֵּל:** חוֹכֵר נִקְרָא בִּמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵאַחֵר לִתֵּן לוֹ סְכוּם פֵּרוֹת בַּשָּׁנָה. **ג) חוֹכְרִין נִירִין** שָׂדֶה חֲרוּשָׁה **מִן הַנָּכְרִים בַּשְּׁבִיעִית** כְּדֵי לְזָרְעָהּ אַחַר שְׁבִיעִית וַאֲפִלּוּ חֲרָשָׁהּ בְּמֵיחָד בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְרַע יִשְׂרָאֵל, **אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל** שֶׁחֲרָשָׁהּ בַּעֲבֵרָה, **וּמַחֲזִיקִין יְדֵי נָכְרִים** כְּשֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָם חוֹרְשִׁין **בַּשְּׁבִיעִית,** אוֹמֵר לָהֶם יִישַׁר כֹּחֲךָ אוֹ תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם **אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל** עוֹבְרֵי עֲבֵרָה שֶׁחוֹרְשִׁין בַּשְּׁבִיעִית, **וְשׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹמָן** שֶׁל נָכְרִים אֲפִלּוּ בְּיוֹם חַגֵּיהֶם, **מִפְּנֵי דַרְכֵי שָׁלוֹם: ד) הַמֵּדֵל בַּזֵּיתִים** כְּשֶׁהָאִילָנוֹת צְפוּפִים שׁוֹלֵף מֵסִיר אִילָן אֶחָד מִבֵּינֵיהֶם שֶׁיִּהְיוּ מְדֻלְדָּלִים, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יָגֹם** יְקַצְּנוּ עַד הָאָרֶץ וְלֹא יוֹצִיא הַשָּׁרָשִׁים, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כִּמְתַקֵּן שָׂדֵהוּ, **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, יְשָׁרֵשׁ,** יָכוֹל לְהוֹצִיא גַּם הַשָּׁרָשִׁים. **וּמוֹדִים** בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי **בְּמַחֲלִיק** שֶׁעוֹקֵר הַרְבֵּה אִילָנוֹת וּמַחֲלִיק פְּנֵי הַקַּרְקַע, **עַד שֶׁיָּגֹם** וְאָסוּר לְהוֹצִיא הַשָּׁרָשִׁים וּמְפָרֵשׁ הַתַּנָּא **אֵיזֶה הוּא הַמֵּדֵל** שֶׁמֻּתָּר לְשָׁרֵשׁ לְבֵית הִלֵּל **אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם,** וְאֵיזֶה הוּא **הַמַּחֲלִיק שְׁלֹשָׁה,** עוֹקֵר שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת **זֶה בְּצַד זֶה** רְצוּפִים שֶׁמַּחֲלִיק פְּנֵי הַקַּרְקַע. **בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים** שֶׁאָסוּר לְשָׁרֵשׁ בְּמַחֲלִיק **מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ אַף הַמַּחֲלִיק** שֶׁעוֹקֵר הַרְבֵּה **יְשָׁרֵשׁ,** דְּלֹא עָבִיד אִינִישׁ שֶׁיְּתַקֵּן קַרְקַע שֶׁל חֲבֵרוֹ: **ה) הַמְבַקֵּעַ** הַמְבַקֵּעַ עֵצִים **בַּזַּיִת** בְּאִילָן זַיִת לִטֹּל לְהַסָּקָה, **לֹא יְחַפֵּהוּ** לִמְקוֹם הַבִּקּוּעַ **בֶּעָפָר,** דְּנַעֲשֶׂה טִיט וּמַשְׁבִּיחַ לָאִילָן, **אֲבָל מְכַסֶּה הוּא בַּאֲבָנִים, אוֹ בְקַשׁ,** שֶׁאֵינוֹ מְתַקֵּן הָאִילָן רַק שׁוֹמְרוֹ שֶׁלֹּא יִיבַשׁ. **הַקּוֹצֵץ** עַד הַגֶּזַע **קוֹרוֹת שִׁקְמָה,** מִין מִמִּינֵי תְאֵנִים, **לֹא יְחַפֵּהוּ** לִמְקוֹם הַגֶּזַע **בֶּעָפָר,** שֶׁהֲרֵי הוּא מְתַקֵּן, **אֲבָל מְכַסֶּה הוּא בַּאֲבָנִים, אוֹ בְקַשׁ,** שֶׁלֹּא יִיבַשׁ. **אֵין קוֹצְצִין בְּתוּלַת שִׁקְמָה** צְעִירָה שֶׁלֹּא קְצָצוּ מִן הָעֵץ מֵעוֹלָם **בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה,** שֶׁמִּתְעַבֶּה הָאִילָן עַל יְדֵי זֶה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדַרְכָּהּ** עַד לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים **אָסוּר** לִקְצֹץ בְּתוּלַת שִׁקְמָה **אֶלָּא אוֹ מַגְבִּיהַּ** וּמַשְׁאִיר **עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ גּוֹמֵם** קוֹצֵץ **מֵעַל הָאָרֶץ** שֶׁכָּךְ הוּא שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ שֶׁדַּרְכָּהּ לְהַשְׁאִיר קְצָת: **ו) הַמְזַנֵּב בַּגְּפָנִים** קוֹצֵץ קְצֵה הָעֲנָפִים כְּדֵי שֶׁיִּתְעַבֶּה הַגֶּזַע, **וְהַקּוֹצֵץ קָנִים** שֶׁיִּתְעַבֶּה הַשֹּׁרֶשׁ, **רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, יַרְחִיק טֶפַח** מִן הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כִּמְתַקֵּן הַקַּרְקַע. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, קוֹצֵץ כְּדַרְכּוֹ** וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק כְּשֶׁמֻּתָּר לָקֹץ קוֹצֵץ כְּדַרְכּוֹ **בַּקַּרְדֹּם אוֹ בַמַּגָּל וּבַמְּגֵרָה וּבְכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה. אִילָן שֶׁנִּפְשַׁח** נִסְדַּק. **קוֹשְׁרִים אוֹתוֹ בַּשְּׁבִיעִית, לֹא שֶׁיַּעֲלֶה** שֶׁיִּתְחַבְּרוּ סְדָקָיו, **אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף** לְהִסָּדֵק: **ז) מֵאֵימָתַי אוֹכְלִין פֵּרוֹת הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית** כִּי הָאוֹכֵל פֵּרוֹת קֹדֶם בִּשּׁוּלָן הֲרֵי הוּא כִּמְפַסְּידָם וְאָסוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ"ה ו.) "לְאָכְלָה" וְלֹא לְהֶפְסֵד, וּמֵאֵימָתַי נֶחְשָׁבִים רְאוּיִם לַאֲכִילָה: **הַפַּגִּים** תְּאֵנִים **מִשֶּׁיַּזְרִיחוּ** שֶׁיָּחֵלּוּ לְהַאֲדִים, **אוֹכֵל בָּהֶם פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה** שֶׁדַּרְכָּן כְּשֶׁעֲדַיִן אֵינָם גְּמוּרִים לְאָכְלָן רַק בַּשָּׂדֶה, **בִּחֲלוּ** גָּדְלוּ הַרְבֵּה, **כּוֹנֵס** גַּם **לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָהֶם** כְּשֶׁבִּחֲלוּ **בִּשְׁאָר שֵׁשׁ שְׁנֵי שָׁבוּעַ** (שָׁבוּעַ, שֶׁבַע שָׁנִים) **חַיָּב בְּמַעַשְׂרוֹת,** דְּעַד שֶׁלֹּא נִגְמַר לֹא נִתְחַיֵּב לְהַפְרִישׁ מַעַשְׂרוֹת וּבַשְּׁבִיעִית אֵינוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר: **ח) הַבֹּסֶר** עֲנָבִים **מִשֶּׁהֵבִיא מַיִם** אִם כְּשֶׁסּוֹחֲטָן יוֹצֵא מַשְׁקֶה, **אוֹכֵל בּוֹ פִּתּוֹ בַּשָּׂדֶה. הִבְאִישׁ** הִתְבַּשֵּׁל יוֹתֵר שֶׁהַגַּרְעִינִים שֶׁבִּפְנִים נִרְאִים בַּחוּץ, **כּוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בוֹ** מִשֶּׁהִבְאִישׁ **בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, חַיָּב בְּמַעַשְׂרוֹת: ט) זֵיתִים מִשֶּׁיַּכְנִיסוּ** שֶׁמֶן **רְבִיעִית** הַלֹּג **לִסְאָה, פּוֹצֵעַ** מַכֶּה אוֹתָם כְּדֵי לְמַתְּקָם, **וְאוֹכֵל בַּשָּׂדֶה,** גָּדְלוּ עַד שֶׁהִכְנִיסוּ **חֲצִי לֹג** לִסְאָה, **כּוֹתֵשׁ** סוֹחֵט **וְסָךְ בַּשָּׂדֶה,** דַּרְכָּן הָיָה גַּם שָׁם לָסוּךְ, **הִכְנִיסוּ שְׁלִישׁ** מִמַּה שֶּׁדַּרְכָּן לִגְדֹּל, אוֹ שְׁלִישׁ שֶׁמֶן מִמַּה שֶּׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ, **כּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָהֶם** שֶׁהִגִּיעוּ לִשְׁלִישׁ **בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, חַיָּבִים בְּמַעַשְׂרוֹת** (שֶׁכֵּן דַּרְכָּם לְאָכְלָם גַּם קֹדֶם גָּמְרָן.) **וּשְׁאָר כָּל פֵּרוֹת הָאִילָן** שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְאָכְלָן קֹדֶם גָּמְרָן, **כְּעוֹנָתָן לַמַּעַשְׂרוֹת כָּךְ עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית,** כִּי תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וְזֵיתִים הַדֶּרֶךְ לְאָכְלָם קֹדֶם בִּשּׁוּלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר פֵּרוֹת: **י) מֵאֵימָתַי אֵין קוֹצְצִין הָאִילָן בַּשְּׁבִיעִית,** מִשּׁוּם הֶפְסֵד פֵּרוֹתָיו, אוֹ מִשּׁוּם גּוֹזֵל הָרַבִּים שֶׁהַתּוֹרָה הִפְקִירָתַם לָרַבִּים, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כָּל הָאִילָן** לְכָל הָאִילָנוֹת שִׁעוּר אֶחָד, וְהוּא **מִשֶּׁיּוֹצִיא** עָלִים בִּימֵי נִיסָן, **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים הֶחָרוּבִין מִשֶּׁיְּשַׁלְשְׁלוּ** שֶׁיִּכְבְּדוּ עָלָיו עַל הָאִילָן וְיִתָּלוּ כְּשַׁלְשֶׁלֶת **וְהַגְּפָנִים מִשֶּׁיְּגָרְעוּ** שֶׁיַּעֲשׂוּ גַּרְעִינִים, **וְהַזֵּיתִים מִשֶּׁיָּנֵצּוּ** שֶׁיִּגְדַּל הַנֵּץ עֲלֵיהֶם, **וּשְׁאָר כָּל אִילָן מִשֶּׁיּוֹצִיא** עָלִין בִּימֵי נִיסָן אָסוּר לְקָצְצוֹ, **וְכָל הָאִילָן, כֵּיוָן שֶׁבָּא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת, מֻתָּר לְקָצְצוֹ** שֶׁיְּכוֹלִים לִטֹּל הַפֵּרוֹת וְאֵינוֹ מִתְקַלְקֵל, וּמִשּׁוּם בַּל תַּשְׁחִית לֵיכָּא אִם שָׁוֶה יוֹתֵר לְעֵצִים מִלַּפֵּרוֹת. **כַּמָּה יְהֵא בַּזַּיִת** שֶׁחָשׁוּב מִשְּׁאָר אִילָנוֹת **וְלֹא יְקַצְּנוּ** בִּשְׁאָר הַשָּׁנִים, מִשּׁוּם בַּל תַּשְׁחִית **רֹבַע הַקַּב** זֵיתִים אִם הָאִילָן מוֹצִיא רוֹבַע קַב לַשָּׁנָה אָסוּר לְקָצְצָן וּבִשְׁאָר אִילָן שֶׁעוּרוֹ בְּקַב, **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַכֹּל לְפִי** חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל **הַזַּיִת:**

פֶּרֶק ה א) בְּנוֹת שׁוּחַ מִין תְּאֵנִים לְבָנוֹת מְגַדְּלוֹת פֵּרוֹתֵיהֶן מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים, **שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן** שָׁנָה **שְׁנִיָּה** מִשָּׁנִים שֶׁאַחַר הַשְּׁמִטָּה, **שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים,** מְגַדְּלוֹת פֵּרוֹתֵיהֶן מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים וְהַתְּאֵנִים שֶׁנִּגְמַר בִּשּׁוּלָן בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה חָנְטוּ בַּשְּׁמִטָּה, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַפַּרְסָאוֹת** מִין תְּאֵנִים שֶׁעִקַּר גִּדּוּלָן בְּפָרַס, **שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לִשְׁתֵּי שָׁנִים. אָמְרוּ לוֹ** חֲכָמִים **לֹא אָמְרוּ** לֶאֱסֹר **אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ** (הַתּוי"ט כָּתַב לֹא נִתְפָּרֵשׁ הַטַּעַם וּבְחִדּוּשֵׁי מהרי"ח כָּתַב הַטַּעַם דְּבִמְקוֹמָן הָיוּ עוֹשִׂין גַּם לְשָׁנָה):